

HİBRİT SAVAŞ

Doç.Dr. Salih Bıçakçı
Kadir Has Üniversitesi
asbicakci@khas.edu.tr

ÖZET

Hibrit savaşı geleneksel savaştan ayrılan en önemli tarafı, savaş ilan edilmeden ve mümkün olduğunca fark ettirilmeden düşük yoğunlukta çatışmanın sürdürülmesidir. Bu tür savaşlarda, saldırı olduğunu anlamak ve başlangıç zamanını tahmin etmek bile güçtür. Hibrit savaşın temel unsurları arasında özel kuvvetler, düzensiz güçler, düzenli birlikler, ekonomik savaş unsurları, siber saldırı unsurları, diplomasi, bilgi harekâtı ile saldırılan ülkedeki kaos ortamını destekleyen ve teşvik eden yerel güçler yer almaktadır. Bu yazı, 'zamanın ruhuna uygun şekilde 'silahlı güçler ya da silahsız güçlerin askeri ve sivil, ölümcül ve ölümcül olmayan bütün araçları kullanarak düşmanı isteklerini kabul etmeye zorlaması' şeklinde tanımlanan hibrit savaşı, tehditlerin gelişimini ve günümüzdeki gücünü nasıl anlamalıyız sorusuna odaklanıyor.

ATIF İÇİN: Bıçakçı, Salih, "Hibrit Savaş", *Güvenlik Yazıları Serisi*, No.33, Kasım 2019. https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/HibritSavas_SalihBicakci_v.1.pdf

DOI: 10.13140/RG.2.2.32236.10883

Hibrit savaşı
geleneksel
savaştan ayrılan
en önemli tarafı,
savaş ilan
edilmeden ve
mümkün
olduğunca fark
edilmeden düşük
yoğunlukta
çatışmanın
sürdürülmesidir.

Günümüzdeki savaş, yüksek yoğunluklu ve belirli süreler içinde gerçekleşen bir eylemden düşük yoğunluklu ve sürekli devam eden bir faaliyete dönüşmüştür. Bu değişiklik ister istemez savaşın ortaya çıkışında ve uygulanışında da değişimlere neden olmuştur. Geleneksel savaşın başarıya ulaşması için psikolojik harekattan elektronik harbe kadar birçok yöntem kullanılmıştır. Günümüz düşük yoğunluklu ve sürekli çatışma ortamı ise bunlara çatışmaların belirsizliği ve saldırının gizliliği kavramlarını eklemiştir. Savaşın sürekliliği içerisinde hedef alınan ülkelere saldırının kimliğinin belli olmadığı, hedefin gücünü azaltıcı saldırılara ‘hibrit savaş’ (*hybrid warfare*) denilmektedir. Bu tür savaşlarda, saldırının olduğu anlamak hatta saldırının başlangıç zamanını tahmin etmek bile güç olmaktadır. Hibrit savaş tekniklerinde sıkça kullanılan metotlardan birisi olan yanlış bilgilendirme (*disinformation*) sürekli ve değişken ortamlarda devam ettirilmektedir.

Hibrit savaş temelinde ‘melez savaş’ demektir. Savaş tarihine bakıldığında Sun Tzu’dan bu yana savaş sırasında farklı taktik ve tekniklerin bir arada kullanıldığını biliyoruz. Soğuk Savaş’ın son yıllarında iki kutuplu dünyada savaş, iki gücün karşı karşıya gelmesinden ziyade vekalet savaşına (*proxy warfare*) dönüşmüştü. İki düşmanın karşı karşıya geldiği savaş kültürü yerini kendileri için başkalarını savaştıran bir özelliğe doğru evrilmişti. Afganistan’da ABD’nin himayesinde gelişen cihatçı gruplar önce Rusya’ya karşı savaşmışlar, sonra Irak ve Afganistan’da Amerika’ya karşı savaşmışlar.

Vekalet savaşı Soğuk Savaş sonrasında farklı coğrafyalarda kimlik çatışmalarıyla birlikte Mary Kaldor’un (Kaldor, 1999) tabiriyle ‘yeni savaş’ kavramı ortaya çıktı. Yeni savaşa sadece askerler ve savaşçılar değil, siviller de katılıyordu. Bu tür savaşta, tanımlanmış ve uzlaşmış kurallara zıt biçimde organize bir şiddet kullanıldığını görüyoruz. Ulus-devlet kavramının ortaya koyduğu tek toplum inancı yavaş yavaş sınır-kimlik uyumsuzluğuna doğru ilerlerken, savaşın şekillenmesine sebep olan yapının değişmezliği, savaşla ilgili pratikleri de değiştirmeye başladı. Öyle anlaşılıyor ki, Kaldor iç savaşla ya da sivillerin etkin kaldığı çatışma ile topyekûn savaş arasındaki geçiş dönemini isimlendirmek için buna ‘yeni savaş’ adını verdi.

Dünyada savaş kavramının değiştiği doğrudur, ama bu, uluslararası yapıdan bağımsız değildi. Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte iki kutuplu dünya düzeni sona ermiş ve dönemin temel taşı olan güvenlik dinamikleri getirdikleriyle birlikte yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştı. Hatta bu dönüşüm bir ara orduların küçülmesine ve askerlerin işsiz kalmasına bile sebep olmuştu.

En genel haliyle,
düzenli ve
düzensiz
güçlerin
birleştirilerek
kullanılmasını
hibrit savaş
olarak
tanımlıyorlar.

SSCB'nin çözülmesiyle birlikte artık ideolojik rekabet ortadan kalktığı ve kuşatma stratejisi anlamsızlaştığı için farklı stratejilere doğru yönelimler başlamıştı.

Bu dönem esasında aktör olarak sadece devletin dönüşümünün değil, devlet dışı aktörlerin değişimine de sebep olmuştur. Toplumun temelini teşkil eden bireyler hızla değişmiş, İnternet ve bilgi iletişim teknolojilerinin (BIT) yükselişle birlikte küresel bilgi akışı artmıştır. Böylece, dünyanın farklı yerlerinde aynı fikir ve ideolojiye gönül veren insanların birbirine bağlanması daha da kolaylaştı. Paylaşımlar arttı, şebekeler güçlendi. Toplumun daha ziyade 'sosyal medya' olarak bilinen farklı platformlarda görünürlüğü arttı. Mutluluklar, kızgınlıklar, protestolar ve destekler sosyal medya kanallarında görünür hale geldi. Tabii ki, bu teknolojiye erişimin tüm dünyada aynı düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir. Ama dünyanın büyük bir kısmında bu platformlara erişimin maliyetleri 2000li yılların başında hızla düşmeye başladı. Çoğunluğun gücü ve BIT'in yaygınlığıyla toplumsal aktörler etkin bir hale geldi ve devlet ile devlet-dışı aktör tanımları bu noktada değişmeye başladı. Bauman'ın (Bauman, 2007) tabiriyle hızlı değişen, neredeyse akışkan diye tanımlayabileceğimiz devlet-dışı aktörler ortaya çıktı. Böylece, insanın teknolojiyle etkileşimi askerlerin karşısına karmaşık yeni bir saha çıkardı.

1994'te Rusya'da Çeçenlerin başlattığı propaganda savaşı modeli, 2. Körfez Savaşıyla birlikte ABD başta olmak üzere koalisyon güçlerini zorlamaya başlamıştı. Artık Soğuk Savaş kaynaklı saha kontrolüne dayalı savaşın işlevini yitirdiği açıkça görülüyordu. 1999'da iki Çinli albay, Qiao Hiang ve Wang Xiangsui, savaşın eski tanımının günün gereklerini karşılamadığını söyleyerek, savaş, "silahlı güçler ya da silahsız güçlerin askeri ve sivil, ölümcül ve ölümcül olmayan bütün araçları kullanarak düşmanı isteklerini kabul etmeye zorlaması" şeklinde tanımladılar (Liang & Xiangsui, 1999:7). Tanım 'hibrit savaş' tabirini kullanmasa da artık içerik olarak bunu tarif etmekteydi. Kavramın ilk kez halka açık şekilde kullanımı ise, bu tanımdan epey sonra, 8 Eylül 2005'de savaş ortamı ve kavramının değişiminin tartışıldığı Arlington Virginia'daki Deniz Güçleri Forumunda James N. Mattis tarafından gerçekleştirildi (Mattis & Hoffman, 2005).

Gelinen noktada, hibrit kavramın nasıl tanımlanması gerektiği konusunda farklı yaklaşımlar ve tanımlamalar söz konusudur. Bunları en temel haliyle iki kategoride inceleyebiliriz. Birinci görüşü savunan yazarlar hibrit savaş yeni ve kullanışlı bir kavram olarak görüyorlar. En genel haliyle, düzenli ve düzensiz güçlerin birleştirilerek kullanılmasını hibrit savaş olarak tanımlıyorlar. Kavramı ilk olarak açıklayan yazarlardan Frank Hoffman da

**En genel haliyle,
düzenli ve
düzensiz
güçlerin
birleştirilerek
kullanılmasını
hibrit savaş
olarak
tanımlıyorlar.**

hibrit savaşı en genel haliyle, devlet çatışmasının ölümcüllüğü ile düzensiz savaşın fanatikliği ve uzun süren coşkusunun harmanlanması olarak tanımlamıştı (Hoffman, 2007). Hoffman daha sonra kavramın bileşenlerini şöyle özetledi: “Düşük seviyeli konvansiyonel ve hassas operasyonları birleştiren sofistike saldırılar, saldırgan siber uzay ve uzay eylemleri ile halkın algısını ve uluslararası görüşü etkilemek için sosyal ve geleneksel medyayı kullanan psikolojik operasyonlar.” (Hoffman, 2007)

İkinci grubun, kendi içinde farklı birçok tanım getirmekle birlikte, uzlaştıkları temel nokta hibrit savaşın asimetrik bir savaş gibi ele alınması gerektiğidir. Diğer öne çıkan unsur ise bilgi harekâtı alanında farklı mücadelelerin sürdüğüne vurgu yaparak savaşta üç cephenin olduğunun belirtilmesidir: Çatışmanın sürdüğü bölgedeki nüfus, ordunun kendi ülkesindeki nüfus ve uluslararası toplum. Bu yaklaşımdaki esas vurgu savaş devam ederken yapılan hamlelerin izleyicilere ve savaşın içindekilere nasıl sunulduğudur. Fiilen bir savaş durumu olmasa bile devam sürekli bilgi harekâtı zaman zaman küçük hamleleri ya da hataları abarttığı gibi büyük zararları da küçük gösterebilmektedir.

Öte yandan hibrit savaşın her türlü teknolojik gelişmeyi çatışma için silahlaştırmayı hedefleyen kavramsal çerçevesi dikkate değerdir. Teknolojik her türlü gelişme hibrit savaşlarda farklı yer ve zamanlarda kullanılabilir. Analogdan dijital sistemlere geçiş yaptığımız bu yüzyıl tam da bu yüzden değişen savaş kavramını ve tarih boyunca kullanılmayan unsurların yeni çatışmalarda görülüyor olması nedeniyle mevcut durumdaki melezliği tanımlamak için hibrit savaş kavramını ortaya çıkarmıştır.

Hibrit savaşın içinde hangi saldırılar yer alıyor sorusunu cevaplamak bu noktada daha kolay olacaktır. Hibrit savaşın temel unsurları arasında özel kuvvetler, düzensiz güçler, düzenli birlikler, ekonomik savaş unsurları, siber saldırı unsurları, diplomasi, bilgi harekâtı ile saldırılan ülkedeki kaos ortamını destekleyen ve teşvik eden yerel güçler yer almaktadır.

Hibrit savaşı geleneksel savaştan ayrılan en önemli tarafı, savaş ilan edilmeden ve mümkün olduğunca fark edilmeden düşük yoğunlukta çatışmanın sürdürülmesidir. Geleneksel savaş metotlarında ordular karşı karşıya gelirken, hibrit savaşta bu karşılaşma neredeyse en son noktaya kadar görülmez. Alışageldiğimiz savaşlarda insan ve ateş gücünün yok edilmesi ve belirli bölgelerin kontrol edilmesi esastır. Hibrit savaşta ise neredeyse cerrahi müdahale keskinliğiyle hedefin askeri ve ekonomik gücünü yok edecek askeri stratejik noktaların yanı sıra sivil altyapılar hedef alınır. Hibrit savaşlarda ilerde yüksek keskinlikte silahların yanında robotların ile alternatif savaşan

Hibrit tehditleri başarılı kılacak unsurlara bakıldığında sorunların çoğunlukla askeri alanın dışında olduğu ve problemi temelden çözmek için farklı bir bakış açısı geliştirilmesi gerektiği görülmüştür.

güçlerin kullanacağı da tahmin edilmektedir. Özellikle doğrudan enerji veren silahlar, lazer ve mikro dalga silahlarının halen kullanıldığına dair şüpheler de var. Bütün bunlar hibrit savaşlarda asimetrik ve dolaylı metotların kullandığını teyit etmektedir.

Rusya'nın Gürcistan ve Ukrayna'ya yönelik saldırılarında gördüğümüz gibi, hibrit savaşın temel olarak dayandığı unsur siber uzay, en etkin kullanılan araç ise sosyal medyadır. Böylece temelde hibrit savaşlar bilgi hareketini kullanarak algıları yönlendirme şeklinde gerçekleşmektedir. Ayrıca hedefteki ülkelerin toplumsal yapılarının detaylı biçimde çalışılarak, bu yapıların bozulması için gerekli bilgi operasyonlarının yürütüldüğü görülmektedir. Hedef ülkelerindeki tarihsel çatışmalar, etnik farklılıklar ve ekonomik uyumsuzluklar üzerine odaklanarak bu problemlerin toplumsal dengeyi sarsacak biçimde ele alınması da bilgi hareketi kapsamındadır.

Tarihsel olarak 2000'lerden sonra özellikle siber uzayın etkili olarak kullanıldığı hibrit savaş yaklaşımını tetikleyen unsurların başında Rusya ve ABD'nin Gürcistan, Kırgızistan ve Ukrayna'da gerçekleşen 'renkli devrim' (*colored revolutions*) süreçlerinde dolaylı olarak karşı karşıya gelmeleri vardır. 2003'de başlayan bu hareketlerle Rusya'nın çevresindeki ülkeler üzerindeki etkisinin azaltılması ümit edilmişti. Rusya ise bu hamleleri tehdit olarak algılayarak, karşı hamleler geliştirdi. Bu çerçevede, 26 Ağustos 2008'de Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'yı Gürcistan'dan ayırmak için düzenlediği harekât önce siber uzayda başladı ve Gürcistan'ın bütün siber sistemleri çalışamaz hale getirildi. Takip eden günlerde Rusya kendini korumak için Gürcistan'a cevap verdiğini söyleyerek, önce özel hareket güçlerini sonra askeri birliklerini kullanarak istediği hedefe ulaştı.

Rusya Genel Kurmay Başkanı Gerasimov 2013 yılında yayınladığı strateji belgesinde yeni nesil bir savaşın ortada olduğunu ve geleneksel savaş metotlarından farklılaştığının altını çizdi (Valeriy, 2013). Gerasimov belgede, Arap Baharına dikkat çekip, savaş olmamasına rağmen sürecin öğretici olduğunu belirterek, “insan kayıpları ile yıkımları, yıkıcı sosyal, ekonomik ve politik sonuçları açısından yeni tür çatışmaların alışılmış savaşlar ile karşılaştırılabileceğini” düşündüğünü ifade etti (Valeriy, 2013). Gerasimov ayrıca hibrit savaşın Amerikan teorisyenler tarafından teklif edildiğini belirterek, olanların sadece savaş ya da barış kavramıyla bağdaştırılamayacağını vurgular. Bu yaklaşımıyla, hibrit savaşın niteliksel olarak barış ortamında sürekli devam eden savaş niteliğine de ışık tutmuştur. Belgede Gerasimov, yapay zekâ çalışmalarına da değinerek, bunun getirdiği zorluklar ile hibrit savaşın teknolojiyle tahmin edebileceğimiz noktaların ötesine gidebileceğinin altını çizdi. Belgenin sonunda Rusya ve müttefiklerine karşı yapılacak hibrit savaşlar için özel bir dikkat gösterilmesi gerektiğini belirten Gerasimov’un ardından Rusya’nın hibrit savaş taktiklerini Ukrayna’da yoğun biçimde kullanması, söylemin eyleme dönüştüğünün güzel bir göstergesidir. 2014’te Ukrayna’da milis güçlerin desteklenmesi, elektrik üreten santrallere siber saldırılar ile ülkede kaosu artıracak şekilde devletin yetersizliğini vurgulayan eylemler, Rusya’nın bu hibrit savaşta kullandığı taktiklerden yalnızca bir kaçıydı. Sonuçta Rusya’nın Kırım’ı Ukrayna’dan koparma hedefine bu hibrit taktikler sayesinde ulaştığını görüyoruz.

Gerasimov’un açıklamalarından önce NATO da 2010’da yayınladığı *Capstone* doktrininde hibrit tehditleri, düşmanlar tarafından hedefe ulaşmak için geleneksel ve geleneksel olmayan araçların aynı anda kullanılması şeklinde tanımlamıştı (NATO, 2010). Burada NATO’nun kavramsal olarak ‘hibrit tehditler’ (*hybrid threats*) ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Arap Baharının başladığı dönemde yayınlanan metin bölgesel dengelerin değişimi konusunda ana noktaların altını da şöyle çizmiştir:

“Bölgesel dengesizlik (bunlarla sınırlı olmamak üzere, devlet başarısızlığı, kaynak kıtlığı, aşırı iklim değişikliği, ekonomik göç, doğal veya insan felaketi ve ideolojik radikalleşme unsurlarından biri veya birkaçı) durumuna karşı, hibrit tehditlerin etkisi buradaki unsurlardan herhangi biriyle kesiştiğinde halihazırda olduğundan daha büyük olabilir. Hibrit tehditler, özellikle küreselleşmenin etkileri ve uluslararası kaynaklar ile modern iletişim olanaklarına artan erişim nedeniyle, daha az fiziksel veya politik sınırlara sahip olacaktır.” (NATO, 2010)

19 Kasım 2010’da yapılan NATO Lizbon Zirvesinde konunun altı daha net biçimde çizilmiş ve kapsayıcı bir yaklaşım geliştirme zorunluluğu

vurgulanmıştır (NATO-Lisbon, 2010). Mayıs 2011’de bu yaklaşımın bir parçası olarak “Hibrit tehditlerle mücadele” manevrası yapılmıştır. Burada çok kapsamlı katılım sağlanarak, üyeler arası işbirliği ve koordinasyona odaklanılmıştır. Öte yandan Hibrit tehditleri başarılı kılabilecek unsurlara bakıldığında sorunların çoğunlukla askeri alanın dışında olduğu ve problemi temelden çözmek için farklı bir bakış açısı geliştirilmesi gerektiği şu cümlelerle vurgulanmıştır:

“Algılanan tehditlerin (terörizm, uluslararası suç, şiddet içeren radikalleşme) çoğu askeri organizasyonun teknik yeterliliği dahilinde olmayan temel nedenlerin (yoksulluk, etnik çatışma vb.) belirtileri veya sonuçlarıdır. Semptomları tedavi etmek kısa vadede eylemleri önlemekle ilgili olmakla birlikte, istikrarsızlığın temel nedenlerini ele almak, uzun vadede değişimin temel amacı olan değişen koşullarla ilgilidir.” (NATO, 2018)

NATO ve AB’nin ortaklaşa kurduğu Avrupa Hibrit Tehditlerle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi’nin Ekim 2017’de açılmasıyla birlikte konuya ne kadar ciddi yaklaşıldığı ortaya konulmuş oldu. Özetlersek, hibrit savaş alışagelmışin dışında farklı yöntemlerin birleştirilerek aynı anda hedefe saldırılmasını çerçevesinde ekonomiden politikaya, demografiden sosyal yapıya kadar birçok unsuru içermektedir. Her gün farklı örneğini gördüğümüz ve görmeye devam edeceğimiz çatışmalarda yeni trendin bu olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Soğuk Savaş dönemi mantığıyla dizayn edilmiş devlet yapılarının ve bürokratik zihniyetin yeni bir zaman ve araç algısı olan bu savaş tipiyle mücadele etmesinin kolay olmayacağı ve uyumun zaman alacağı açıktır.

KAYNAKÇA

Bauman, Zygmunt (2007). *Liquid Times: Living in an Age of Uncertainty*. Polity Press.

Fridman, Ofer (2018). *Russian Hybrid Warfare*. Oxford: Oxford University Press.

Gregory F. Treverton, Andrew Thvedt, Alicia R. Chen, Kathy Lee ve Madeline McCue (2018). *Addressing Hybrid Threats*. Stockholm: Swedish Defence University,

<https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2018/05/Treverton-AddressingHybridThreats.pdf> (Erişim tarihi 18.07.2019)

Kaldor, M. (1999). *New and Old Wars: Organized violence in a Global Era*. Standord: Stanford University Press.

Liang, Qiao - Wang Xiangsui (1999). *Unrestricted*. Pekin: PLA Literature and Arts Publishing.

Mattis, N. James ve Frank Hoffman (2005). “Future Warfare: The rise of hybrid wars”. *Proceedings*,

<https://www.usni.org/magazines/proceedings/2005/november/future-warfare-rise-hybrid-wars> (Erişim tarihi 03.09.2019).

NATO-Lisbon (2010). *Lisbon Summit Declaration*,

https://www.nato.int/cps/em/natohq/official_texts_68828.htm (Erişim tarihi: 12.08.2019).

NATO (2010). “Bi-SC input to a new NATO concept for the military contribution to countering hybrid threats”,

https://www.act.nato.int/images/stories/events/2010/20100826_bi-sc_cht.pdf (Erişim tarihi 28.08.2019).

NATO (2018). “Framework for future alliance operations 2018 report”,

https://www.act.nato.int/images/stories/media/doclibrary/180514_ffao18.pdf (Erişim tarihi 14.09.2019).

United Nations Peacekeeping Operations (2019). <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate> (Erişim Tarihi 30 Ağustos 2019).

EK OKUMA

“Hibrit tehditlerle mücadele için işbirliği”,

<https://www.nato.int/docu/review/2018/Also-in-2018/cooperating-to-counter-hybrid-threats/TR/index.htm>.

Karabulut, Ali Nedim (2016). “Eski Savaş, Yeni Strateji: Rusya’nın Yirmibirinci Yüzyıldaki Hibrit Savaş Doktrini ve Ukrayna Krizi’ndeki Uygulaması”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 13, Sayı 49.

FİLM

A HYBRID WAR / A Short Documentary about Ukraine,
https://youtu.be/JOg_rsYPj4Q.

Uluslararası İlişkiler Konseyi (UİK) Derneği, Türkiye’de uluslararası ilişkiler çalışmalarının gelişimine katkıda bulunmak, ilgili alanlarda çalışanları bir araya getirmek ve çalışmalarını desteklemek amacıyla bir grup akademisyen, medya çalışanı ve dışişleri mensubu tarafından 2004 yılında tarihinde kurulmuştur. 2010 yılından beri *International Studies Association (ISA)* ortak kuruluşu ve 2016’dan beri de *Balkan Political Science Association (BPSA)* üyesi olan UİK, iki yılda bir düzenlediği *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi Kongresi* ile *Güvenlik Akademisi* ve *Dış Politika Akademisi* eğitim programlarını gerçekleştirmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplininin Türkiye’deki gelişimine katkı yapmış öğretim üyelerine yönelik *Ustalara Saygı Ödülü* ile genç akademisyenlere yönelik *Teşvik Ödülü* veren UİK, başta *Uluslararası İlişkiler* dergisi ile *Güvenlik Çalışmaları* serisi olmak üzere kapsamlı bir yayım programı ile *Güvenlik Portalı (GP)*, *Türkiye Barışı Koruma Veri Tabanı (TÜBAKOV)*, *Kavram Avcıları* ve *Black Sea Young Reformers Fellowship (BSYRF)* projelerini hayata geçirmiştir.

UİK hakkında daha fazla bilgi almak için, lütfen [web sayfasını](https://www.uik.org.tr) (<https://www.uik.org.tr>) ziyaret ediniz.

© UİK 2019

Bu çalışmanın telif hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi (UİK)’e ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; UİK’in kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Güvenlik Yazıları, NATO Kamu Diplomasisi Birimi tarafından desteklenmektedir.

Security Papers are supported by the NATO Public Diplomacy Division.